

6. Казаков В.Л. Антропогенні ландшафти Кривбасу // Різноманіття ландшафтних комплексів України та шляхи їх раціонального використання і збереження: методологічні і прикладні аспекти. Зб. наук. праць наук. конф. – Київ, 2000. – С. 41–46.

7. Матеріали Міжнародної наукової конференції молодих вчених «сучасний стан та якість навколишнього середовища окремих регіонів» 1–3 червня 2016 р., Одеса, Україна.

Поладі З.В.

студентка,

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

СУТНІСТЬ ТА ХАРАКТЕРНІ РИСИ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ

Безсумнівним є твердження що здоров'я людини – це найбільший скарб. Виходячи з такого твердження, охорона здоров'я нації – одна з найважливіших функцій цивілізованого суспільства, для чого створено відповідну систему рекреації, оздоровлення та лікування. Останнім часом у засобах масової інформації, науково-методичній літературі пропагується такий вид туризму, як лікувальний або лікувально-оздоровчий. Так, як сучасне життя сповнене емоційними перевантаженнями, безліччю стресових ситуацій, несприятливою екологічною ситуацією в більшості країн світу, гіподинамією, тому сучасна людина все частіше змушена звертатися до такого виду туризму, як лікувально-оздоровчий.

Зважаючи на те що поняття «лікувально-оздоровчий туризм» не має однозначного трактування. Найпростіше його дефініцію можна сформулювати так: лікувально-оздоровчий туризм – це подорож до курортних місцевостей з метою оздоровлення та лікування. Мета лікувально-оздоровчого туризму – комплексне використання природних лікувальних факторів і рухової діяльності в лікувально-профілактичних цілях [1, с. 181].

Так звані «подорожі за здоров'ям» відносять до найбільш ранніх форм туризму. Ще давні цивілізації 5–3 тис. років до нашої ери практикували ряд видів терапій, які присутні в сучасних спа (аюверда, китайська медицина, тайський масаж). Також стародавні римляни й греки використовували цілющі джерела та місцевості з унікальним кліматом для того, щоб покращити своє здоров'я. Знаменитими в давній Греції курортними центрами були Епідавр і Кос, а в Римській імперії термальні курорти Аквінкум, Цивітас Аврелія Аквензіс (сучасний Баден-Баден), престижним курортом був острів Іск'я.

Часи змінювалися, але мотивація подорожей до курортних місцевостей традиційно залишається стабільною. Цілющі властивості природнокліматичних ресурсів, як і раніше, лікують, оздоровлюють, відновлюють життєві сили людини. Потоки туристів з лікувальною метою, як правило, спрямовані до курортів відповідної спеціалізації, яка залежить від наявності тих чи інших природнокліматичних ресурсів [2, с. 134].

Лікувально-оздоровчий туризм поділяється на лікувальний, метою якого є власне лікування, терапія, реабілітація після захворювань, і профілактичний (веллнес-туризм), спрямований на підтримку організму в здоровому стані і збереження балансу між фізичним і психологічним здоров'ям людини. Веллнес-туризм, у свою чергу, може бути активним (спорт і фітнес) та пасивним (програми краси). Термін “wellness” у науковій літературі з'явився порівняно недавно та означає прекрасний стан як тіла, так і душі, релаксацію, поживлення сил організму через активну оздоровчу

діяльність. Якщо виходити із класифікації поїздок, лікувальний туризм можна умовно віднести до спеціальних видів туризму, а саме туризму з лікувальними цілями. Під таку дефініцію потрапляють не тільки поїздки на курорт, а й інші поїздки з метою лікування, наприклад, для операції в зарубіжну клініку (виїзний туризм). Останнім часом на українські курорти приїжджають дедалі більше зарубіжних туристів (в'їзний туризм) для лікування. Поїздки на курорт певної категорії українських громадян оплачує держава (соціальний туризм).

Лікувально-оздоровчий туризм характеризується такими ознаками:

1) перебування на будь-якому курорті, незалежно від захворювань, повинно бути не менше трьох тижнів, інакше бажаного оздоровчого результату не досягнути;

2) лікування на курортах коштує дорого. Цей вид туризму розрахований переважно на заможних клієнтів, звичайно орієнтованих не на стандартний набір медичних послуг, а на індивідуальну програму лікування;

3) на курорти їдуть люди старшої вікової групи, коли загострюються хронічні хвороби або ослаблений організм не може справлятися із щоденними стресами на роботі і в побуті. Відповідно ці туристи роблять вибір між курортами, що спеціалізуються на лікуванні конкретної хвороби, курортами змішаного типу, які мають загальнозміцнювальний вплив на організм і сприяють відновленню сил [1, с. 182].

Останнім часом ринок лікувально-оздоровчих послуг зазнає змін. Традиційні санаторії і курорти перестають бути місцем лікування осіб похилого віку і стають полі-функціональними оздоровчими центрами, розрахованими на широке коло споживачів. Насамперед це пов'язано із зміною характеру попиту на лікувально-оздоровчі послуги. Стає модним ведення здорового способу життя, зростає кількість людей, які хочуть підтримувати добру фізичну форму і потребують відновлювальних антистресових програм.

Друга причина переорієнтації курортів полягає у скороченні традиційної підтримки, у тому числі фінансової, з боку органів місцевої влади і держави. Оздоровні центри вимушені диверсифікувати свій продукт, щоб вийти на нові сегменти споживчого ринку і залучити додаткових клієнтів. Програми перебування на курортах стають більш різноманітними і передбачають усілякі культурні і спортивні заходи, пропонують широкий вибір оздоровчих і відновлювальних послуг.

У 1999 році в Італії відбувся Міжнародний конгрес із лікувально-оздоровчого туризму, де була відзначена важливість розвитку цього виду туризму для сучасного суспільства і необхідність у зв'язку з цим широкомасштабного дослідження ринку відпочинку і лікування, розробки і впровадження стандартів курортного обслуговування [3].

В Україні законодавством визначається тільки поняття «санаторно-курортні та оздоровчі заклади», а поняття спа-велнес туризму у нас слугують для означення додаткових готельних послуг чи послуг побутового обслуговування населення.

Згідно з Законом України «Про курорти» від 5.10.2000 № 2026, курорт – це освоєна природна територія на землях оздоровчого призначення, що має природні лікувальні ресурси, необхідні для їх експлуатації будівлі та споруди з об'єктами інфраструктури, використовується з метою лікування, медичної реабілітації, профілактики захворювань та рекреації і підлягає особливій охороні [4].

Функціональну структуру курорту зображено на рис. 1

Всі курорти можна розділити на 6 типів:

1. Бальнеогрязевий курорт – тип курорту, де як основні лікувальні чинники домінують мінеральні води і лікувальні грязі.

2. Бальнеокліматичний курорт – тип курорту, де як основні лікувальні чинники виступає клімат і мінеральні води.

Рис. 1. Функціональна структура курорту

Джерело: [5]

3. Бальнеологічний курорт – тип курорту, де як основні лікувальні чинники використовуються мінеральні води (для внутрішнього і зовнішнього застосування).

4. Грязьовий курорт – тип курорту, де як основні лікувальні чинники виступають лікувальні грязі.

5. Кліматокумисолікувальний курорт – тип курорту, де як основні лікувальні чинники використовуються степовий і лісостеповий клімат і кумис – кисломолочний напій з кобилячого молока.

6. Кліматичний курорт:

– приморський кліматичний курорт

– гірський кліматичний курорт [6, с. 73].

Лікувально-оздоровчий туризм – один з найперспективніших видів туризму в Україні. Цей вид туризму розвивається за рахунок значних ресурсів: лікувальних лиманових родовищ грязі, морського узбережжя, теплих і холодних мінеральних джерел, лісів тощо, якими багата країна.

Список використаних джерел:

1. Рутинський М. Й. Лікувально-оздоровчий туризм : актуальні цілі та сучасні підходи до організації / М. Й. Рутинський, В. Л. Петранівський // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. – 2012. – Вип. 29. Ч. 1. – С. 178–188.

2. Устименко Л.М. Історико-суспільні аспекти становлення та розвитку лікувально-оздоровчого туризму / Л. М. Устименко // Питання культурології. – 2014. – Вип. 30. – С. 134–142. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pk1_2014_30_19

3. Мальська, М. П. Міжнародний туризм і сфера послуг: підруч. для ВНЗ / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк, Н. М. Ганич. – К.: Знання, 2008. – 661 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/knigi/603-mjnarodniy-turizm-sfera-poslug-malska-mp.html>

4. Закон України «Про курорти» // ВВР. – 2000. – № 50. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2026-14>
5. Новікова В.І Санаторно-курортна сфера: інфраструктурна складова, стан розвитку в Україні / В. І. Новікова // Географія та туризм : наук. зб. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2011. – Вип. 16. – С. 93–102. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gt_2011_16_16
6. Колотова Е. В. Рекреационное ресурсоведение: Учеб. пособие. – М., 1998.

Свінцицька Г.І.

аспірантка,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ХВИЛІ ТЕПЛА ЛІТНЬОГО СЕЗОНУ, ЩО СПОСТЕРІГАЛИСЯ В М.КРОПИВНИЦЬКОМУ ЗА ПЕРІОД 1961–2015 РР.

Хвиля тепла (ХТ) – це метеорологічний феномен, що належить до явищ синоптичного масштабу та проявляється у вигляді аномально спекотної, сухої погоди, що зберігається протягом певного періоду і охоплює значні території [1]. Погодні умови, що спостерігаються під час ХТ, можуть стати причиною значних людських жертв, суттєвих втрат в сільському господарстві та інших секторах економіки. Наприклад, ХТ 1995 р. в Чикаго спричинила понад 600 випадків смертей [3], а в Москві під час ХТ 2010 року лише в липні кількість смертей порівняно з липнем 2009 р. зросла на 4800 осіб [5].

Для проведення даного дослідження були використані матеріали щоденних спостережень за температурою повітря на метеорологічній станції Кропивницький за червень – серпень з 1961 по 2015 рр.

На сьогодні не існує єдиного універсального визначення хвиль тепла. У праці [1] обґрунтовано зручність використання визначення ХТ, що рекомендоване ВМО, для дослідження проявів цього явища на території України, і відповідно у даному дослідженні хвилею тепла вважалися такі випадки: період, протягом якого максимальна добова температура повітря понад 5 послідовних днів перевищує середню максимальну температуру повітря на 5°C за цей день за період 1961–1990 рр.

В результаті аналізу рядів температури повітря було встановлено, що протягом літнього сезону за період 1961–2015 рр. в Кропивницькому спостерігалось 30 випадків ХТ, що відповідали критеріям визначення цього явища, яке використано в даному дослідженні (табл. 1).

Як видно з табл. 1 тривалість хвиль тепла, що спостерігалися протягом досліджуваного періоду в більшості випадків є незначною: 13 випадків (43 %) ХТ мають тривалість лише 6 днів (така тривалість є мінімальною згідно визначення, що використовується в даному дослідженні); всього 4 випадки (13 %) ХТ – понад 10 днів і лише 1 випадок (3 %) – більше 15 днів.

Хвилі тепла з максимальною тривалістю були зафіксовані в 2010 р. (18 днів, з 31 липня по 17 серпня) та 2012 р. (14 днів, з 25 липня по 7 серпня). Середня тривалість ХТ в Кропивницькому за період 1961–2015 рр. становила 8 днів.

Для характеристики інтенсивності ХТ, як правило, використовується кумулятивна T_{MAX} протягом окремої ХТ. У роботі [4] зазначено, що ця характеристика є найзручнішою для вирішення такої задачі. Зазвичай кумулятивну T_{MAX} протягом окремої ХТ розраховують як суму різниць між максимальною добовою температурою повітря та певним граничним значенням, що залежить від визначення хвиль тепла, що